

tempore Damasi, referente Nicephoro libr. 11 et 48; hisque duobus exemplis ad hanc rem utitur Hieronymus in epitaphio Marcellæ; similisque historia extat de Chrysostomo, qui, quoniam ab episcopatu fuerat injuste depositus, ad Innocentium appellavit, ut constat ex ejus epistola ad ipsum Pontificem, et ex variis epistolis ejusdem Innocentii ad diversos. Vide Nicephor., libr. 13, cap. 19, 34 et 36. Flavianus quoque, episcopus Constantin., ad Leonem appellavit, ut Liberatus scribit in Breviario, cap. 12; appellavit similiter Theodoretus, ut constat ex epistolis ejusdem ad eundem Leonem; appellavit denique episcopus quidam Thebanus, ut constat ex Gregorio, libro 2, epistola 6 indictionis 11. Nec solum Catholici episcopi, sed etiam hæretici in principio consueverunt ad Apostolicam Sedem appellare. Ita de Marcione refert Epiphanius, hæresi 42; ita Cyprianus, libro 1, epistola 3 et 4, de Fortunato, Felice et Basilide. Ita Sulpitius, libro 2 Sacræ Historiæ, de Priscilian. tempore Damasi. Denique hanc fuisse antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem testatur Leo Papa, epistola 89 ad episcopos Galliæ; et Gelas. epistola ad Faustum, et epistola ad episcopos Dardan. Idem denique statutum fuit in Concilio Sardicensi, sub Julio, canone 3, 4 et 7, quod generale esse, et semper in Ecclesia receptum, testatur Athanasius, in 2 Apologia; ubi adfuisse liquet legatos Papæ Julii, et plus quam 300 episcopos ex variis regionibus et provinciis orbis; idemque habet Hilarius, libro de Synodis. Nec refert quod Augustinus, 2 contra Crescon., c. 34, Concilium Sardicense ab Orientalibus contra Athanasium congregatum appellet hæreticum; non enim de hoc loquitur quod generale fuit, sed de privato quodam conciliabulo 67 episcoporum, cujus meminit Sozomen., libro 3, cap. 8 et 11; ubi etiam notat canones Concilii Sardicensis sæpe citari a Patribus, tanquam editos in Nicæno, ut patet ex epistola Zosimi Papæ ad Episcopos Africae, et epistola Innocentii ad Vicritium, episcopum Rothomagensem, et Leone, epist. 25 ad Theodosium, cum tamen hi canones non habeantur hodie in Nicæno Concilio; fortasse tamen antiquitus in eo circumferebantur; nam et canones alios, præter eos viginti qui extant, fuisse editos, supra ostendimus in num. 5, et suadet etiam, quoniam inter hosce canones ille non visitur quo statutum est, ut Pascha die dominico celebretur, quod tamen esse editum constat ex historiis: Euseb., lib. 3 de Vita

Constantini; Ambros., epist. 82; Hierony., præfat. in Judith; Augustin., epist. 110; item ex Concil. quodam Africano, can. 14, et ex Attico, in Concilio Calcedonensi, sub finem; feruntur etiam varia decreta Concilii Nicæni, qui inter dictos viginti canones non habentur; aut fortasse antiqui Patres concilium Sardicense et Nicænum tanquam unum reputarunt, proindeque Sardicensis inter Synodos generales non censetur, quia eodem fere tempore coacta sunt, iidemque Patres magna ex parte ad utrumque convenerunt, atque eadem doctrina est in utroque tradita.

21. *Objectio hæreticorum contra sextum signum.* — *Refellitur.* — *Præscribit etiam Papam modum judicii contra Episcopos.* — Contra hoc tamen signum de appellationibus objiciunt Lutherani quædam loca Cypriani, Augustini, et quorundam Conciliorum in Africa, in quibus videtur prohiberi ne ad Summum Pontificem appelletur. Legi de eo potest Cyprianus, libro primo, epistola 3; Augustinus, epistola 162; Concilium Milevitanum, cap. 12, et Concilium sextum Africanum. Ad hæc breviter respondendum, nunquam hos Patres id vetuisse, aut eam potestatem Episcopo Romano ademisse. Nam potius Augustinus, dicta epistola, aperte fatetur Episcopis licere appellare ad Romanam Sedem. Eadem esse sententiam Cypriani, constat ex eodem, in libro primo, epistola 4, et libro 3, epistola 13. In adducto autem loco, solum contendit minime expedire ad Romanam Sedem appellationes, quando reus manifestissime convincitur de delicto apud immediatum judicem, quo etiam modo loquitur Ambrosius epistola 69, vel potius Damasus, ut alii volunt; nam de Ambrosio tanquam de alio mentio fit eo loco. De Concilio autem Milevitano, consulatur Gratianus, capit. *Placuit*, secund., quæstione sexta; breviter dico non esse ibi sermonem de causis Episcoporum, sed presbyterorum, quas Patres voverunt apud Episcopos transigi, ipso Pontifice Summo id nihilominus confirmante, quamvis nullum concilium prohibere unquam potuerit, quin Pontifex appellationem cujusvis justam admittere possit. Jam Concilium sextum Africanum potius expresse affirmat admittendas esse appellationes ad Pontificem, obsecrat tamen ne facile et qualibet ex causa intendantur; atque in hac sententia fuisse semper Africanos Patres constat, præter dicta, ex Leone, epistola 87 ad African., et Bonifac., epistol. 2 ad Eulal. Alexand., et Concilio Florentino, session. 20. Ad hunc denique locum

arguendi spectat, quod fere omnia, quæ ad modum tractandi graviores causas episcoporum attinent, ut accusationis forma, testimonium inductio, etc., statuta et definita sunt auctoritate Romanæ Sedis, ut patet ex Anacleto, epistola 2, cap. *Accusatio*, 2, quæst. 7; Zephirin., epistola 1 ad episcopos Siciliae, cap. *Primates*, 2, q. 1; Alexand., epist. 1, cap. *Si quis*, 3, q. 4, cap. *Si quis*, 2, q. 3, cap. *Quamvis*, 3, q. 6, cap. *Inducia*, 3, q. 3, cap. *Judicantem*, 30, q. 5, cap. *Accusatores*, 2, q. 8, cap. *Caveant*, 3, q. 9, cap. *Nihil*, 2, q. 1, et cap. *Si quis*, d. 94.

22. *Septimum signum, quod Pontifex curet infidelium conversionem.* — Septimum signum pontificiæ dignitatis et universalis episcopatus Romani, est cura quam semper habuit de infidelium conversione et Ecclesiæ universalis propagatione; ostendimus enim in superioribus munus hoc proprium esse ejus pastoris, qui caput est totius Ecclesiæ, et in nullum alium posse proprie convenire; hoc autem vere tribuitur Ecclesiæ Romanæ, neque id hæretici negant; nam sunt frequentes et certissimæ historiæ de illa re: Dionysius enim, qui in Gallia primus fidem seminavit, ab hac sede missus est; Augustinus, in Angliam tempore Gregorii; Chilianus ad Francones, quos feliciter convertit tempore Cononis; D. Bonifacius, episcopus et martyr, missus fuit ad Germanos a Gregorio II; Scotia, sub Cælestino I, qui Palladium ad eam misit, fidem suscepit; et similiter tota Hungaria, tempore sancti Stephani, regis illius, curante episcopo Romano. Legatur hæc de re Hosius, l. 3 contra Brent., circa principium, ubi refert Lutherum fassum esse totum id quod est fidei, imo omne bonum Christianum a Papa ad Germaniam devenisse. Consule etiam inferius, disp. 18.

23. *Octavum signum, quod novos erigit episcopatus.* — Octavum signum affine præcedenti: in Ecclesia Romana semper viguit potestas condendi novos episcopatus, res certe necessaria propter novas in dies infidelium conversiones, quod a principio Ecclesiæ observatum esse constat ex 1 epistol. Clem., et 2 ac 3 Anacleti, et ex epist. Aniceti ad Galliarum Episcopos; Melchiadis ad Hispanos; Damasi, epist. 14; Nicolau I epist. ad Michaellem Imperatorem: *Romana*, inquit, *Ecclesia alias omnes sive Patriarchales, sive Episcopales erexit, ipsam vero solus Christus instituit*; Gregorius, l. 7, epist. 32, asseverat *ab Apostolica*

¹ In disp. 10.

Sede sacerdotium in Africa ortum fuisse. Idem de Sicilia ait Leo, epist. 4. His denique temporibus, cum novus orbis atque Orientis Indiæ per prædicatores ab ipsa Romana Sede missos Ecclesiæ accesserint, ejusdem sedis auctoritate novi in illo erecti sunt episcopatus.

24. *Nonum signum, quod hæreticos punit, nutantes confirmat, etc.* — Nonum signum affine ac simile septimo est, quia non solum infideles omnino ab Ecclesia alieni per hanc sedem conversi sunt, verum etiam qui ex Ecclesia in hæresim et infidelitatem sunt prolapsi, ejusdem sedis auctoritate et diligentia disparuere: hæc enim pars in custodia dominici gregis huic reservata est pastori, et quandoque aliarum Ecclesiarum præsules in fide defecerunt aut certe nutarunt, ab Episcopo Romano vel correptos, vel confirmatos accepimus, juxta verbum Domini: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* In qua re judicium hujus sedis semper habuit summam auctoritatem, ut Prosper dixit in fine libri contra Collatorem, et infra latius ostendemus, agendo de remediis contra hæresim. Vide Augustinum, epist. 94, et epist. 106, et initio libri contra Julianum; et Leonem Papam, epist. 83, 94; et Gelas. optime, epistola ad Orient. Denique Augustinus, epistol. 102, eleganter scribit nullum unquam judicatum fuisse hæreticum, quem Ecclesia Romana admiserit, nullumque catholicum quem ipsa damnaverit. Atque ad hunc locum spectat nihil unquam in Ecclesia fuisse denuo de fide declaratum, neque ullum Concilium etiam generale nactum esse suam auctoritatem citra Pontificis confirmationem, ut infra in materia de Conciliis, disput. 11, sect. 3, latius ostendemus: interim videatur epist. 1 Pelagii II ad Oriental., et Gregor., l. 4, epist. 36.

25. *Decimum signum, quod legatos destinet.* — Ultimum signum universalis potestatis Episcopi Romani est, habuisse semper in variis orbis provinciis legatos et vicarios, quibus vices suas committat, reservatis sibi causis gravioribus. Ita legimus Episcopum Thessalonicensem vices Romanæ Sedis per Orientem gessisse, ut epist. 94 Leo Papa testatur: *Sicut prædecessores mei*, inquit ad Anastasium, *prædecessoribus tuis, ita ego dilectioni tue priorum secutus exempla, vices mei moderaminis delegavi*, etc. Præterea Episcopum Constantinopolitanum interdum hoc munus legati Apostolici obiisse in Ægypto, colligitur aperte ex epistolis Simplicii Papæ ad Achatium Episcopum, et Gelasii ad Episcopos Dardaniæ: *Cur,*

inquit, non ad Sedem Apostolicam, a qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam, referre curavit Achatius? Præterea Alexandrinum Episcopum aliquando hac dignitate legati fuisse præditum, sumitur ex epistola Bonifacii II ad Eulalium, Episcopum Alexandrinum; et Nicephor., l. 15, c. 34, refert a tempore Cœlestini Papæ, qui vices suas Cyrillo Alexandrino delegavit, Episcopos Alexandrinos et mitram et papæ appellationem fuisse sortitos; Episcopum quoque Hispalensem munus hoc legati per Hispanias gessisse loco Sedis Apostolicæ, constat ex epistola Simplicii Papæ ad Leonem, Episcopum Hispalensem; ob quam fortasse dignitatem, in nonnullis Conciliis Toletan., episcopus Hispalensis primus etiam ante Toletanum subscripsit. Similiter Arelatens. Episcopus in Galliis idem munus obtinuit, ut scribit Nicolaus Papa, epist. ad Michaellem Imperatorem, et constat ex epist. Gregorii Magni ad Vigil., l. 4 Registri, epist. 52. Jam Calistus Papa, epistola ad Episcopos Galliæ, hortatur illos ut, fulti sedis Apostolicæ auctoritate, adversus statuta apostolica nihil fieri permittant. Leo Papa, epist. 87, committit Potentio legati officium per Africam; denique necessitatem pontificiæ legationis palam declarat Symmachus Papa, cap. Valde, dist. 94.

26. *Concluditur ex allatis signis institutum assertionis.* — Ex his igitur omnibus evidenter satis constat Romanum Pontificem, a principio nascentis Ecclesiæ, et habitum et existimatum esse Pastorem universalem, et hujusmodi potestate et dignitate usum fuisse; nam ea omnia per quæ discurremus manifestissima sunt munera ejus qui in totam Ecclesiam jurisdictionem habet, et in alium non possunt ulla ratione convenire.

27. *Tertia assertio de fide, et moraliter evidens.* — *Ostenditur primo.* — *Secundo.* — *Tertio.* — *Quarta ostensio, in qua supponitur primo.* — *Supponitur secundo.* — Dico tertio: Romanus Pontifex non tyrannice neque injuste hanc sibi dignitatem usurpavit, sed per legitimam Petri successionem obtinuit. Conclusio est de fide, et, suppositis iis quæ diximus, est moraliter evidens. Primum enim credibile non est potuisse Romanum Episcopum per tyrannidem hanc sibi dignitatem usurpare, cum neque armorum vi, neque modis aliis quibus videmus imperia aut regna solere usurpari, injuste illam obtinere potuerit. Præterea omnia testimonia supra adducta, tum ex Patribus et Conciliis generalibus, quo

Episcopi et patriarchæ conveniebant, quibus dignitas hæc maxime poterat esse infensa, tum ex imperatoribus, atque aliis qui eandem dignitatem Episcopo Romano tribuunt, plane convincunt juste et sanete, et non tyrannice eam semper obtinuisse. Id vero non ignorantia neque vi ulla compulsi testificati sunt. Tertio, huc accedit perpetua traditio; nam, teste Augustino, 4 de Baptismo, cap. 24, quæ ab omni Ecclesia servantur, et quorum origo non invenitur, ex Apostolorum traditione perfecta esse credendum est. Hujusmodi autem est pontificatus Romani Episcopi; nullum enim illius potest inveniri principium post Apostolos; quod argumentum in sectione sequenti latius prosequemur, et excludemus hæreses quæ de hac traditione versantur. Quarto, potest eadem successio declarari in hunc modum, statuendo primo D. Petrum fuisse Romæ Episcopum, et usque ad mortem suam ibi fixisse sedem; quamvis enim hæretici quidam utrumque vertant in dubium, et nonnulli etiam negare audeant, res tamen adeo est evidens et contestata, ut satis in eo prodant suorum dogmatum falsitatem, cum ad ea defendenda cogantur etiam humanam quamdam evidentiam, et perpetuam traditionem historiamque inficiari. Itaque Petrum Romæ fuisse, ipsemet in epist. 1, cap. 5, testatur in hæc verba: *Sabutat vos ea, quæ Babylone est Ecclesia*, id est, Romæ, ut Patres interpretantur: Papias apud Eusebium, lib. 2, cap. 13; Tertullianus, libro de Præscript.; Hieronymus, de Viris illustribus, in Petro; Oecumenius, et alii expositores¹. Deinde Petrum episcopalem Sedem suam Antiochia Romam transtulisse asseverant Hieron. supra; Epiphanius, hæresi 17; Leo I, et D. Maximus, serm. de S. Petro et Paulo, et fere reliqui Patres in sermonibus argumenti ejusdem; Dorotheus in Synopsi; Eusebius, lib. 3, c. 4. Denique in eo episcopatu ad mortem usque perseverasse testantur iidem Patres et historiæ, atque omnes alii Sancti in hac et præcedenti sectione adducti, idque fit certissimum ex perpetua totius Ecclesiæ traditione, atque sepulchris Sanctorum Petri et Pauli, quæ summa totius orbis veneratione Romæ coluntur, qua de re opusculum edidit Clithovæus in suis miscellaneis, Turrian., 23 Centuri., c. 16. Secundo supponitur oportuisse quempiam succedere Petro in pastoralis munere, et cura totius Ecclesiæ, ut in prima

¹ De hac interpretatione, l. 5, contra Jacob., cap. 7, n. 8, Lorin., citato loco Petri erudite.

conclusionem ostensum est; unde recte concluditur in ea Sede Petro succedere debere, in qua suum ille episcopatum usque ad mortem collocavit; hæc autem est Romana Ecclesia, inter quam et Antiochenam hæc est differentia, nam in illa Petrus prius sedit, sed tandem reliquit, ideoque solum inibi retenta est privata episcopalis dignitas simul cum patriarchali, ex Petri voluntate. In Ecclesia vero Romana fixit sedem perpetuo usque ad mortem, et in ea voluit suam residere dignitatem, ut sectione sequenti latius ostendatur.

28. *Objectio bipartita.* — Sed ecce hæretici: quamvis demus, inquirunt, hanc dignitatem per legitimam successionem aliquandiu durasse, at necesse est fateamur jam esse extinctam. Nam tempore Urbani VI tres omnino profitebantur se Pontifices Summos, nec constare potuit de legitimo; ergo nec de reliquis, qui ad hunc usque diem successerunt id certum esse potest. Quo argumento concludebat Wicleffius, damnatus, sess. 8, Concilio Constantiensi, nullum jam esse verum Papam; addunt præterea Concilium Basiliense generale deposuisse Eugenium et elegisse Felicem; postea vero Eugenium sua auctoritate in sedem irrepisse. Unde conficiunt non fuisse verum Pontificem Eugenium; cumque ab eo manent posteriores cæteri Pontifices, cardinales et episcopi, colligunt nullum esse jam legitimum successorem.

29. *Ad primam partem objectionis.* — *Ad secundam partem.* — Respondendum tamen ad priorem partem, Urbanum verum fuisse Pontificem; constituit siquidem ab universis Cardinalibus rite et recte fuisse electum, nec pravorum hominum schisma potuisse illum dubium efficere. Deinde post schisma illud in Concilio generali Constantiensi quotquot poterant habere jus ad papatum, eo jure cesserunt, electusque universim est Martinus V, et a tota Ecclesia receptus, præterquam a Benedicto XIII, ac paucis sequacibus. Quo brevi extincto, Martinus V universalis Ecclesiæ sedem pacifice possedit, quæ continenti successionem legitima usque ad præsentem Gregorium XIII possidetur. Hinc ad posteriorem partem, respondetur Concilium Basiliense in principio quidem fuisse legitimum, et auctoritate Eugenii, cujus legati in eo interfuerunt, congregatum. Postea vero fuisse schismaticum et seditiosum conciliabulum, ac nullius prorsus auctoritatis, ut in Concilio Lateranensi ult., sess. 11, declaratur; tale autem fuit, ubi primum aggressus fuit

ad legitimi Pontificis depositionem. Primo, quia eo tempore non aderant ejus legati. Secundo, quia præcipui quique Episcopi, discesserant; pauci porro, qui remanserant, contra antiquam Conciliorum formam multitudinem presbyterorum aggregarunt, ut aliquid esse viderentur. Tertio, quia Florentiæ per idem tempus agebatur Concilium rite coactum, auctoritate scilicet Pontificis præsentis, ex latinis pariter et græcis Episcopis, præsentem etiam imperatorem græco, et oratorem latini imperatoris, quæ omnia scribit Aeneas Sylvius in historia ejus Concilii.

30. *Confirmatur eadem assertio tertia.* — Tandem potest confirmari conclusio tum ex sanguine Martyrum, qui pro hac dignitate tuenda effusus est, non tantum præteritis, sed presentibus etiam temporibus; tum quia quotquot ab hoc capite desciverunt, hæretici et schismatici semper sunt habiti, præcipue græci, maximeque Constantinopolitani patriarchæ, qui manifesto pariter ac justo Dei judicio in manus Turcarum devenere, ex quo per extremam audaciam Romanæ Sedis dignitatem ambiere.

SECTIO III.

An Episcopus Romanus jure divino, ex Christi Domini scilicet institutione, sit universalis Pontifex Ecclesiæ?

1. *Dubium duplex in hac sectione.* — Hæc questio partim definita jam est, partim locupletanda venit, quo magis veritas præcedenti sectione demonstrata confirmetur. Sciendum ergo duas hic moveri quæstiones: una est, an dignitas quam ostendimus facto et jure in Pontifice Romano inveniri, ab hominibus introducta sit, an ex Christi Domini institutione constet; altera, an concedendo dignitatem illam esse a Christo institutam, ipsius conjunctio cum episcopatu Romano sit etiam Christi an hominum potius institutio.

2. *Ad primum dubium quid Ocham, et alii dicant.* Vide in defens., l. 3, c. 20, et apud Bellar., l. 2 de Roman. Pont., c. 17. — In priori quæstione, quamvis ex superioribus videatur satis definita, non defuerunt qui Summum Pontificem introductum esse ex hominum institutione crederent, sicut patriarchatum Constantinopolitanum vel Alexandrinum. Ita Ocham, in Dialogis, p. 1, lib. 4, c. 13 et 23, et quos supra, disp. 5, in comparatione Papæ